

Tillsyn Solarier 2008 - 2009

Britta Wänström
2009-03-26

Sammanfattning

Sedan den 1 juli 2007 har Miljönämnden tillsynen över strålsäkerheten hos solarieverksamheter i kommunen. Den tillsynen har tidigare legat på Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Miljönämnden har sedan tidigare tillsynen på solarieverksamheternas hygien.

Miljökontoret har inspekterat samtliga kända solarieverksamheter i kommunen, där solarium upplåts till allmänheten. Projektet omfattar 31 solarieverksamheter. 19 solarieverksamheter besöktes. Övriga 12 verksamheter hade upphört eller valde att upphöra snarare än att inspekteras i projektet.

I projektet deltog Britta Wänström, Hans Lundblom, Kristin Larsson, Lillemor Wädel, Lisa Pettersson, Nina Zackrisson, Rebecka Bogren och Sven Arvidsson.

Majoriteten av verksamhetsutövarna bedriver ingen egenkontroll. Detta bedöms främst bero på bristande kunskap om vad egenkontroll är. Övriga anmärkningar är tex. felaktiga strålkällor, brister i timerutrustning, bristande information till kund.

De allra flesta solarieverksamheterna hade anmärkningar som de behövde åtgärda. Ingen verksamhet hade så allvarliga brister att vi omedelbart behövde utfärda föreläggande om åtgärder. Vi har istället påpekat bristerna i inspektionsprotokollen. Ett par förelägganden har dock utfärdats i de fall verksamheterna inte har åtgärdat bristerna frivilligt. En solarieinnehavare har valt att upphöra med att upplåta solarier till allmänheten, snarare än att åtgärda bristerna.

Kunskapen hos verksamhetsutövarna är varierande. Många hyr sina solariebäddar eller har ett avtal med någon leverantör om rörbyte och service. Solarieinnehavaren förlitar sig då ofta på att leverantören ser till att rör, information etc är korrekta. Även solarieinnehavaren ska dock känna till och förebygga riskerna med sin verksamhet, tex genom att veta hur man kontrollerar att rören är rätt, eller att säkerställa att kunden har tillgång till den information den har rätt till.

Hygienen har varit god på de allra flesta ställen. Efter att ha åtgärdat sina brister bör solarieverksamheterna i Örebro kommun kunna bedrivas på ett strålsäkert och hygieniskt sätt.

Bakgrund

Från och med den 1 augusti 2007 har Miljönämnden tillsyn över solarieverksamheter inom kommunen. Tills dess hade Statens strålskyddsinstitut (SSI) den tillsynen. SSI har idag slagits ihop med Statens kärnkraftinspektion (SKI) och bildat Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM).

Enligt SSM:s föreskrifter om solarier ska den som bedriver verksamhet där solarier upplåts för allmänheten anmäla det till Miljönämnden. Dessa verksamheter har tidigare varit anmälningspliktiga till Miljökontoret enligt 38 § i Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, men Miljönämndens tillsyn har huvudsakligen gällt hygien. Nu kompletteras Miljönämndens hygientillsyn med tillsyn över strålsäkerheten.

I Örebro kommun finns det idag 19 kända verksamheter där solarier upplåts till allmänheten. En del av dessa har enbart solarieverksamhet, men majoriteten är hotell, kiosker, videobutiker etc där solarieverksamheten är en "bisyssla". Några av verksamheterna var sedan tidigare anmälda till Miljökontoret. De övriga hittades via "inventeringar" dvs sökning på Eniro etc. Solarier på arbetsplatser, i bostadsrättsföreningar etc omfattas inte av projektet eftersom de inte bedöms upplåtas till allmänheten.

Syftet med projektet var att:

- uppdatera våra register över solarieverksamheter i Örebro kommun
- informera solarieverksamheterna om lagstiftningens krav på dem
- bedriva tillsyn över dessa och verka för att de drivs så att risk för att olägenhet för människors hälsa inte uppkommer.

Både strålsäkerheten och hygien inspekterades i projektet.

Då det gäller strålsäkerhet är det särskilt viktigt att solariebäddarna är utrustade med rätt rör, att kunden får information om hur länge han/hon bör sola samt att kunden har möjlighet att ställa in solariebädden på den rekommenderade soltiden. Det är också viktigt att det finns bra ögonskydd att tillgå på solariet.

Då det gäller hygien är det särskilt viktigt att bäddarna rengörs mellan varje kund. Om flera kunder använder samma ögonskydd ska det finnas bra rutiner för hur de rengörs mellan varje kund.

I tillsynen ingår information om SSM:s föreskrifter om solarier och om Miljöbalkens krav på verksamhetsutövarens hygien, egenkontroll och hantering av avfall. Målet är att samtliga lokaler skall ha en hälsosam miljö utan risk för att olägenhet för de besökande ska uppkomma.

Genomförande

Projektplan, checklista (se bilaga 1) samt en lista över samtliga kända solarieverksamheter i kommunen togs fram hösten 2008. Information om projektet skickades ut till dessa verksamheter. Det visade sig att 11 av dem hade upphört, och 1 verksamhet valde att upphöra med solarieverksamheten de fick informationen om projektet. Miljönämnden har kontrollerat att dessa uppgifter stämmer. Kvar blev 19 aktiva solarieverksamheter.

Britta Wänström och Lillemor Wädel har under 2008 genomgått SSM:s utbildning i solarietillsyn. De övriga medlemmarna i projektgruppen utbildades av Britta Wänström. Därefter inspekterades de 19 verksamheterna tillsammans med verksamhetsutövarna.

Resultat

Allmänt

Totalt har 19 solarieverksamheter besökts. Av dessa är 12 st del av annan verksamhet såsom gym, kiosk, frisörsalong, bad, hotell etc. 7 st bedriver endast solarieverksamhet, varav 5 st är obemannade salonger. 4 av de 19 solarierna bedrevs utan någon anmärkning.

Anmälan

Den som avser att öppna en solarialong ska i god tid innan verksamheten öppnar anmäla det till Miljönämnden. Av de besökta salongerna var 9 inte anmälda sedan tidigare. 8 av dem har anmält sin verksamhet i samband med projektet. 1 oanmäld verksamhet valde att stänga ner istället för att åtgärda bristerna i verksamheten.

Egenkontroll

Solarielokaler omfattas av Miljöbalkens generella krav på egenkontroll, enligt Miljöbalken 26 kap 19 §. Egenkontroll innebär att veta på vilka sätt ens verksamhet kan orsaka olägenhet för människors hälsa eller miljön, och vad man gör för att förebygga och motverka dessa olägenheter. Att jobba med egenkontroll innebär en kvalitetssäkring gentemot både kunder och Miljönämnden.

Majoriteten av verksamheterna saknade egenkontrollprogram. Många vet inte vad egenkontroll innebär. De flesta verksamheter har någon typ av städschema, men det är även viktigt att ha rutiner för kontroll av utrustningen, hantering av kunders klagomål etc.

Strålsäkerhet

UV-typ

Solariebäddar indelas i UV-typ 1 – 4, beroende på strålningens sammansättning av UVA och UVB. "Vanliga" kosmetiska solarier ska vara av UV-typ 3 eftersom

strålningen från solarier av den typen har begränsad mängd av både UVA och UVB. För att visa att solariebädden är av denna UV-typ ska varje bädd vara märkt med "UV-typ 3". För äldre solariemodeller kan "UV-typ 3" motsvaras av SEMKO:s S-märke. Att upplåta solarier av annan UV-typ kräver tillstånd från Strålsäkerhetsmyndigheten.

Alla solariebäddar har visat sig vara av UV-typ 3, men 5 verksamheter hade bäddar där märkningen saknades vid inspektionen.

Strålkällor

För att solariet ska uppfylla kraven på UV-typ 3 ska det dessutom vara försett med rätt typ av strålkällor. Helst ska strålkällorna vara av originaltyp. Om originaltypen inte skulle gå att få tag på längre, får de ersättas med ersättningsrör som SSM har godkänt (Bilaga 3).

5 verksamheter hade solariebäddar med felaktiga rör, dvs ej originaltyp och inte med på SSM:s lista över ersättningsrör. Det rörde sig om något enstaka rör med fel styrka, eller rör som hade fel fabrikat men rätt styrka.

Avskärmning

Solarier ska vara placerade eller avskärmade så att människor inte kan bli bestrålade oavsiktligt. Alla solarier uppfyllde det kravet.

Information och märkning

Varje solariebädd ska ha en rörskyt som anger vilka strålkällor som ska sitta i solariet. 6 verksamheter hade bäddar där rörskyt saknades.

Dessutom ska det på solariet finnas en varningstext där det bland annat framgår att ultraviolett strålning kan skada ögon och hud och att skyddsglasögon ska användas. 10 verksamheter hade bäddar där varningstexten saknades.

På eller intill varje solarium ska SSM:s affisch "Viktigt för dig som använder solarium" (Bilaga 2) finnas, i minst A3-format och väl synligt för kunden. 7 verksamheter saknade SSM:s affisch.

På de flesta solarier är det kunden själv som ställer in sin soltid, dvs hur länge solariet ska vara igång. Solariernas strålstyrka varierar beroende på fabrikat och modell, och människor är olika känsliga för UV-strålning. Därför ska det finnas anvisningar från solariets tillverkare om hur länge kunden bör sola i just den typen av solarium. Detta kallas "exponeringsschema". Exponeringsschemat ska finnas på eller invid varje solarium och vara väl synligt för kunden. 5 verksamheter saknade exponeringsscheman för sina solariebäddar.

Lämplig timer och dubbla tidur

Kunden ska kunna ställa in solariets timer på den tid som rekommenderas i exponeringsschemat. Kunden ska inte själv behöva hålla reda på när den

rekommenderade tiden har passerat. Den möjligheten saknades hos 2 av solarieverksamheterna.

Varje solariebädd ska dessutom ha dubbla tidur. Ett av tiduren ska alltid stänga av strömförsörjningen inom högst 60 minuter från att solningen startat. Detta är en säkerhetsåtgärd vars syfte är att förhindra att kunden ligger för länge i solariet. Kunden ställer normalt in sin tid genom att lägga i mynt eller polletter i en timer. Om kunden sedan slumrar till under solningen och timern skulle "hänga sig" och inte slå av, finns risk att kunden blir svårt bränd. Därför ska det extra tiduret finnas för att slå av strömmen. 2 verksamheter saknade dubbla tidur på sina solariebäddar.

Skyddsglasögon

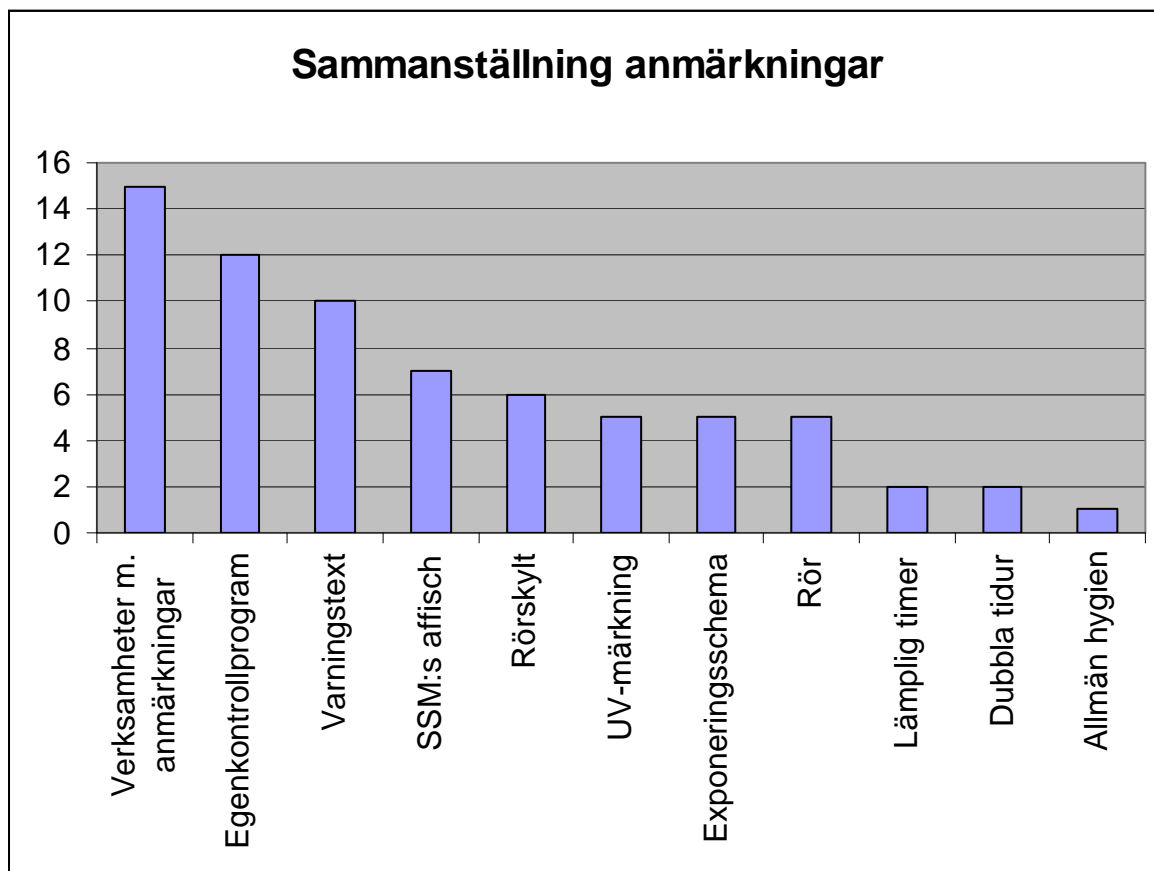
Skyddsglasögon som uppfyller svensk standard ska finnas tillgängliga för kunden. De behöver inte vara gratis. Det fanns skyddsglasögon på alla solarieverksamheterna, och de bedömdes uppfylla standardens krav.

Hygien

Städning och allmän hygien

Solariebädden ska rengöras mellan varje kund. På många solarieverksamheter ligger detta ansvar hos kunden. Då ska det finnas utrustning och tydliga instruktioner för hur det ska göras. Sprayflaska med desinfektionsmedel ska vara märkt så att innehållet framgår. Samtliga verksamheter hade desinfektionsmedel och papper för rengöring. På några av verksamheterna saknades instruktioner för hur rengöringen skulle gå till.

Hela lokalen ska också städas regelbundet av personalen. Vid besöken kunde konstateras att hygien var god hos majoriteten av lokalerna. En av verksamheterna hade dock mycket ostädade och ofräscha lokaler, både vad gäller solariebäddarna och toaletten. Den solarieverksamheten hade även ett stort antal andra brister och innehavaren har valt att stänga istället för att åtgärda dem.

Uppföljning

De brister som hittades vid inspektionerna sammanställdes i inspektionsprotokoll som sändes till innehavarna av solarieverksamheterna. I protokollet uppmanades innehavarna att åtgärda bristerna och skriftligen redovisa det för Miljökontoret inom en viss tid. Ingen av verksamheterna var i så dåligt skick att vi omedelbart behövde förelägga om åtgärder. Däremot har vi förelagt innehavarna om åtgärder om vi inte har fått in de redovisningar som vi har efterfrågat i inspektionsprotokollet, då den utsatta tiden har passerat.

I de fall där vi bedömer att det är befogat, har vi gjort uppföljande besök för att säkerställa att tillräckliga åtgärder har vidtagits. I övriga fall har ärendet avslutats, när verksamheten har redovisat att de har åtgärdat bristerna. För besöken och uppföljningen har en timavgift på 750 kr tagits ut.

Slutsats

Kunskapen om hälsorisker och lagkrav angående solarieverksamhet var varierande hos de olika verksamheterna. Alla känner till att bäddarna ska ha rätt rör, men färre vet hur man kontrollerar detta. Många av verksamheterna hyr sina solarier, och förlitar sig då helt och hållet på att det uthyrande företaget ser till att solariebäddarna har rätt rör, märkning etc. Det är dock alltid solarieinnehavaren som är verksamhetsutövare och därmed ansvarig för att verksamheten lever upp till lagstiftningens krav.

Många solarieinnehavare kände inte till kraven på märkning av utrustning och information till kunden. Det har till exempel saknats varningstext och solanvisningar för kunden på relativt många ställen. Det berodde oftast på att verksamhetsutövaren har varit dåligt insatt i vilka krav på information som lagstiftningen ställer. Informationen är nödvändig för att kunden ska ha en chans att välja en lämplig soltid, och därmed minska risken för brännskador och andra hudskador.

Endast ett fåtal verksamheter har kunnat visa att de bedriver egenkontroll. Det bedöms främst bero på okunskap, dvs verksamheterna förstår inte vad egenkontroll är. Många verksamheter har rutiner för hur deras verksamhet bedrivs men de är inte nedskrivna eller samlade. De flesta har tex någon typ av städschema, men det är även viktigt att ha rutiner för hantering av kunders klagomål, etc. Om en kund klagar över att han/hon har bränt sig, ska det finnas rutin för vad man gör efter det, vem man kontaktar, hur man felsöker etc. Därför var vi noga med att vid varje inspektion förklara för solarieinnehavaren vad det egenkontrollen innebär och varför det är viktigt att de bedriver det.

Bortsett från detta har verksamheterna drivits på ett bra sätt. Fördelen med att de flesta solarieverksamheter har avtal med leverantörer/uthyrare är att bäddarna då servas regelbundet och (oftast) får rätt rör. Hygienen har varit god på så gott som alla solarier.

I och med projektet har Miljökontorets register uppdaterats så att antalet aktiva solarieverksamheter har gått från 17 till 19. 7 anmälda men nu mera upphörda verksamheter har tagits bort ur registren och 9 ej tidigare anmälda verksamheter har lagts till.